

## **P R O G R A M U L**

### **Partidului Comuniștilor din Republica Moldova**

Notă: Proiectul a fost aprobat la plenara CC al PCRM din 17 noiembrie 2007. Acesta este supus dezbaterilor publice, urmînd a fi adoptat în calitate de program oficial al PCRM la Congresul al VI-lea al formațiunii din 15 martie 2008.

#### **Sumar**

#### **I. VALORILE NOASTRE**

#### **II. MOȘTENIREA NOASTRĂ**

1. Esența și potențialul tradiției ideologice
2. Contradicțiile practicii politice a comuniștilor și lecțiile ei
3. Noile orizonturi și noile obiective

#### **III. CONTEMPORANEITATEA ȘI NOILE CONTRADICȚII ALE TIMPULUI**

1. Polurile civilizației moderne
2. În avanscenă – proletariatul cunoștințelor
3. Metamorfoza problemei proprietății

#### **IV. STRATEGIA FĂURIRII. MODELUL MOLDOVENESC**

1. De la criză la stabilizare. Experiența aflării la guvernare a PCRM
2. Cele cinci sarcini ale comuniștilor moldoveni

#### **V. PCRM – PARTID DE STÎNGA DE TIP NOU**

## I. VALORILE NOASTRE

**Noi, actualii comuniști moldoveni, ne considerăm un partid al intereselor de perspectivă ale întregii societăți. Ale unei societăți în care diversitatea socială, națională și politică îi asigură personalității libertatea opțiunii și condiții de afirmare plenară.** Noi nu pledăm pur și simplu pentru interesele săracilor – noi combatem sărăcia ca atare. Noi nu luptăm contra bogăției – noi luptăm pentru ca bogăția și bunăstarea să provină din venituri legale, dar nu din jaf, din corupție și din exploatarea necruțătoare a resurselor umane și naturale. Noi pledăm pentru egalitate de condiții, pentru echitate socială și pentru un control democratic eficient al societății asupra statului.

*Egalitatea de condiții* înseamnă pentru noi nu numai egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii, dar și responsabilitatea societății și a statului pentru dezvoltarea, educarea, instruirea și ocrotirea sănătății fiecărui cetățean, pentru nivelul lui de trai, pentru accesul lui liber la instituțiile politice și democratice, pentru protecția lui juridică, economică și socială, care să nu depindă de starea sa materială, de statutul său social, de apartenența sa națională.

*Echitatea socială* înseamnă pentru noi promovarea și implementarea în practică a unor înalte standarde privind calitatea vieții pentru populația țării. Echitatea socială înseamnă libertatea fiecărui cetățean de oprimare și umilire, de sărăcie și foame, de frica de șomaj, de boli și bătrânețe.

*Controlul democratic al societății asupra statului* înseamnă pentru noi nu numai realizarea necondiționată a principiului supremației legii, dar și transparența maximă a tuturor deciziilor și acțiunilor statului, sporirea consecventă a împuternicirilor societății și ale instituțiilor ei civile în raport cu împuternicirile structurilor statale, a împuternicirilor administrației locale în raport cu împuternicirile administrației centrale.

Noi, actualii comuniști moldoveni, nu tindem spre afirmarea și dominarea unei singure viziuni asupra realității, asupra lumii înconjurătoare. Noi pledăm pentru o concurență sănătoasă a ideologiilor și ideilor, a concepțiilor și abordărilor. Dar anume noi, comuniștii, ne pronunțăm cu fermitate împotriva la aceea ca în societate să apară condiții în care obscurantismul și fanatismul, lăcomia și ignoranța să poată degenera în dictatura nomenclaturii sau în samavolnicia oligarhiei.

Noi, comuniștii, sîntem convinși că, la etapa actuală a dezvoltării sale istorice, societatea redevine receptivă la acele idealuri și valori umaniste care constituie baza concepției noastre despre lume. Noi, comuniștii, sîntem din nou solicitați de timp. Noi vom ști să corespundem exigențelor noii epoci – o epocă în care echitatea socială e de neconceput fără libertate, iar democrația – fără egalitate.

Ne permit să fim încrezători în toate acestea noile realități ale lumii contemporane. Ne permite să afirmăm toate acestea moștenirea noastră ideologică. Ne permite să fim siguri de toate acestea propria noastră experiență – experiența Partidului Comuniștilor din Republica Moldova.

## II. MOȘTENIREA NOASTRĂ

### 1. Esența și potențialul tradiției ideologice

Au fost mai multe încercări de a da o definiție tradiției noastre ideologice. Dar de prea multe ori aceste definiții s-au dovedit a fi incomplete, primitive sau cu totul dogmatice.

Ortodocșii de stînga au reușit să reducă conținutul moștenirii noastre ideologice la niște lozinci rudimentare și la niște formulări teoretice, ce și-au pierdut rostul practic. Dogmaticii de dreapta atacă cu insistență, în principal, aceste lozinci și formulări, fără să observe că ei înșiși folosesc noțiuni și categorii care nu numai că au apărut și au fost fundamentate pentru prima dată anume în lucrările teoretice ale lui Marx, Engels, Lenin, Buharin, Gramsci, Lukacs, Djilas, Marcuse, dar care și astăzi continuă să facă parte din instrumentarul analitic eficient al economiștilor, sociologilor și politologilor. E de ajuns să ne amintim de așa descoperiri sociologice importante cum sînt fenomenele crizelor economice ciclice, structura de clasă a societății și contradicțiile de clasă, categoria capitalului și cea a libertății sociale, fenomenul ideologiei, fenomenul totalitarismului politic și cel al socialismului birocratic. Cu aceste categorii și noțiuni operează deja demult nu numai marxiștii, comuniștii și social-democrații, după cum nu numai ei, analizînd trecutul, prezentul și viitorul, se călăuzesc de concepția materialistă despre istorie și lume.

Timpul operează, firește, anumite rectificări în căutările teoretice și ideologice ale comuniștilor. Proletariatul industrial nu numai că apare și luptă consecvent pentru drepturile sale, dar și se transformă uneori în categorii sociale noi, nu mai puțin active, ale societății. Contradicțiile sociale tradiționale se deplasează, și acest lucru este evident, din țările dezvoltate în țările cu economii în tranziție și în statele lumii a treia, dînd naștere unor conflicte și contradicții care, prin natura lor, sînt principal noi. Natura proprietății private se transformă în unele țări într-un stimulent de masă al progresului economic și tehnico-științific, iar în alte țări ea, din contra, capătă trăsături monstruoase. Și așa mai departe. În aceste condiții, sînt necesare răspunsuri principal noi la multe întrebări vechi. Înainte de toate, la principala întrebare: ce îi unea întotdeauna, ce poate și ce trebuie să-i unească în continuare pe oamenii care își zic comuniști?

Această întrebare nu este deloc simplă mai ales în cazul cunoscutelor exemple cînd comuniștii, ajungînd pe „culmile” puterii, ei înșiși se transformau în inchișitori spirituali, retrăgîndu-le colegilor și tovarășilor lor dreptul de a purta acest nume. Este destul de complicat să faci acest lucru și astăzi, cînd, sub numele de partide comuniste, acționează, uneori, secte politice, reacționare în esența lor, care se orientează spre timpuri ce nu se vor mai întoarce, spre practica izolaționismului și suprimării libertăților. Nu e simplu să apreciezi

tradiția politico-ideologică în condițiile în care unii comuniști dogmatici, foști lideri de partid, au ajuns să conducă cu servilitate campania de discreditare înverșunată a ideilor comuniste, de fapt, însă, nu atât a ideilor, cât a acelei forme primitive de interpretare a lor, impusă de ei.

Apariția primelor modele practice de socialism ca o alternativă a lumii exploatării și asupririi, la fel ca și critica acestor modele, au devenit fenomene de importanță majoră pentru practica socială globală și pentru cercetările teoretice globale din secolul XX. Prin prisma obiectivă a acestor realități istorice devine evident faptul că comuniștii au rămas, și în concepțiile lor teoretice, și în practica lor politică, comuniști adevărați numai pînă nu au trădat trei lucruri: **în primul rînd**, scopul și motivul întregii lor activități – eliberarea omului de influența negativă a contradicțiilor concret-istorice din societate; **în al doilea rînd**, atitudinea critică-activă față de realitate, atitudine bazată pe analiza științifică imparțială care, de fiecare dată, scoate la iveală un nou nivel al contradicțiilor de acest fel; **în al treilea rînd**, internaționalismul real și cunoștințele obiective privind caracterul și interdependența procesului istoric mondial.

Putem să polemizăm în privința faptului care parte a moștenirii teoretice a comuniștilor este vie și care parte este destinată arhivelor, dar un lucru este indiscutabil: comuniștii, la timpul lor, s-au făcut cunoscuți pentru prima dată ca un curent politic de tip nou anume datorită acestor trei particularități principiale. Și numai acest mod de abordare, în condițiile realizării lui creatoare în diferite țări și în diferite perioade, le-a permis comuniștilor să devină o forță politică cu autoritate și să obțină succese. Comuniștii rămîn și acum comuniști, deci democrați și adepți ai libertății, numai atîta timp cît urmează aceste principii fundamentale.

**Aceasta înseamnă că actualii comuniști trebuie să se conștientizeze înainte de toate ca o mișcare de eliberare și ca o mișcare umanistă, care luptă fără compromis împotriva exploatării, pentru eradicarea consecventă a sărăciei, a asupririi și nedreptății, pentru afirmarea hotărîtă a principiilor democrației și echității sociale.**

Aceasta înseamnă că actualii comuniști nu sînt numai o mișcare politică, ci și una științifică, care nu are dreptul să se închisteze în vreo teorie dată odată pentru totdeauna, ci este obligată să caute cutezător o explicație a trecutului, a prezentului și a viitorului în cadrul sistemului dialectic de cunoaștere materialistă a lumii.

Aceasta înseamnă și faptul că comuniștii trebuie, oriunde și oricînd, să se considere pe ei înșiși, precum și activitatea lor, drept părți ale eforturilor internaționale solidare chemate să asigure progresul de mai departe al întregii omeniri.

Toate acestea înseamnă că adevărații comuniști trebuie să gîndească și să acționeze ca adevărați umaniști, revoluționari și reformatori, ca oameni care proiectează și făuresc viitorul, care poartă răspundere pentru acesta, care știu să

se bazeze în practica lor politică nu pe confruntarea civică, ci pe consolidarea eforturilor tuturor forțelor active și interesate ale societății.

## 2. Contradicțiile practicii politice a comuniștilor și lecțiile ei

Propria noastră istorie a demonstrat în repetate rînduri ce se întîmpla atunci cînd comuniștii, din anumite motive, renunțau măcar la unul din principiile menționate mai sus.

Cînd analiza științifică obiectivă ceda în fața dogmatismului pseudoștiințific, iar ipotezele avansate de teoreticienii eliberării sociale se transformau în dogme intangibile, atunci triumfau despotismul spiritual și violența, care nu le lăsau comuniștilor șanse să fie cei care, prin însăși natura lucrurilor, sînt chemați să fie – slujitori ai libertății.

Cînd în numele păstrării puterii, pe ruinele vechilor regimuri exploatare, comuniștii creau piramidele unor noi clase dominante în persoana nomenclaturii birocratico-partinice, atunci caracterul obiectiv al concepției noastre politice se sfărîmă în menghina acelei culturi politice primitive și acelei mașini necruțătoare de stat, care este capabilă să compromită orice revoluții și orice reforme progresiste.

Cînd comuniștii trădau ideile internaționalismului și se apuiau să construiască modelele lor naționale deosebite, rupte și izolate de lume, atunci renășteau imediat și șovinismul, și naționalismul, în genere toate acele fenomene cărora li se opune și împotriva cărora luptă gîndirea umanistă a omenirii.

Așadar, istoria moștenirii noastre nu poate fi tratată în mod unilateral. Ea este contradictorie, ca orice istorie umană.

Da, noi ținem minte cum, în anii 30, regimul stalinist a „defrișat” și stîrpit acea **libertate** socială, politică, culturală creativă care, sub presiunea celor trei revoluții ruse, a răzbit din străfundurile imperiului țarist.

Noi ținem minte cum, în timpurile stagnării brejneviste, noua clasă dominantă a nomenclaturii fățarnice de partid a strivit cu cinism ideile **egalității**, ea însăși sustrăgîndu-se principiilor acesteia, păstrîndu-le, însă, pentru constructorii BAM-ului, pentru colhoznici, mineri, ingineri, în genere pentru toți oamenii muncii.

Noi ținem minte cum, în anii 80, prin strădaniile aceleiași nomenclaturi, care a „prins cheag” în ocinile sale naționale și care a ajuns să jinduiască suveranitatea, a fost compromisă **fraternitatea**, și oameni, care mai ieri încă împărtășeau cu sinceritate ideile internaționalismului, s-au lăsat antrenați într-o luptă a naționalităților extrem de distructivă.

Noi vedem că anume această parte, cea mai odioasă, a acelei piramide autoritare și represive domină și astăzi în spațiul postsovietic, redistribuind la infinit proprietatea, cultivînd xenofobia, intoleranța națională și agitînd drapelul luptei cu comunismul și cu comuniștii.

Însă rezultatele practicii comuniste din perioada sovietică vorbesc, totodată, și despre o puternică împotrivire forțelor reacționare care, în repetate

rînduri, încercau să stingă vulcanul creației sociale, trezit la viață de lupta revoluționară, tindeau să oprească marșul temerar al generațiilor însuflețite de valorile echității și solidarității. Nu întâmplător, în cel mai de răspundere moment al istoriei europene a secolului XX, cînd majoritatea democrațiilor europene au capitulat în fața fascismului, anume comuniștii sovietici și cei europeni, în pofida nelegiuirilor dictaturii staliniste, au contribuit în mod decisiv la salvarea omenirii de ciuma brună, aducînd pe altarul victoriei nenumărate jertfe.

Menționînd realizările de importanță majoră pentru întreaga civilizație ale epocii sovietice, trebuie neapărat să nu uităm că nu partocrații și nu anchetatorii NKVD „storceau” din oameni descoperiri științifice fără precedent, mari creații în sfera culturii, nu ei proiectau acea arhitectură măreață a transformărilor economice, sociale și umanitare, care a servit mult timp drept resursă puternică pentru reproducerea și competitivitatea socialismului de tip sovietic. Caracterul și amploarea acestor grandioase transformări, însuși principiul fundamental al orînduirii, erau generate, în primul rînd, de acel elan conceptual și de acel entuziasm spiritual, care au cuprins cea mai activă parte a societății, ce aspira la progres și libertate.

Și acest socialism a rămas actual pînă în momentul în care reperele și prioritățile lui spirituale, științifice și politice au intrat în contradicție cu noua epocă, pentru care satisfacerea în continuare a diferitelor necesități sociale și culturale a devenit deja de neconceput și de nerealizat fără cele mai largi libertăți cetățenești, fără transparență și fără concurență. Este important să înțelegem că aceasta a fost nu numai o criză a însuși socialismului, ci și criza unei societăți industriale de un anumit tip care, spre deosebire de modelele occidentale de dezvoltare, se moderniza și se dezvoltă în ritmul unei curse de urmărire, prin salturi, omițînd etapele obiective ale dezvoltării evolutive. Investițiile imense în capitalul social, în învățămînt, în cultură, în știință au făcut ca, în cele din urmă, în URSS să apară o pătură socială destul de activă, care nu mai era și nici nu putea fi satisfăcută nici de nivelul scăzut al competenței administrative a puterii, nici de reglementarea excesivă a vieții politice, nici de starea de izolare de restul lumii. A fost o criză în care valorile formate obiectiv în interiorul societății sovietice – libertății individuale și a celei de creație, pluralismului, autonomiei vieții private, identității național-culturale, dreptului la informație etc. – au intrat în contradicție cu orînduirea economică, politică și ideologică instaurată în societate.

Situația s-a complicat prin faptul că, și acest lucru este absolut evident, că societatea, ajunsă în condițiile unei crize ideologice și economice de sistem, nu dispunea de scenarii de dezvoltare care să poată preveni catastrofa, propunînd îmbinarea organică a scopurilor democratizării și înmulțirii cuceririlor sociale, pieței civilizate și solidarității. A fost o criză a „creșterii”, care putea fi depășită, dar care nu a fost depășită și care, în consecință, s-a soldat cu un eșec.

Birocrația de stat a profitat în deplină măsură de această situație. Fiind cea mai organizată și mai unită structură de castă, ea a reușit, în mod cinic și

obraznic, fără nici un fel de teorii și concepții, să realizeze propriul program istoric – să-și legalizeze statutul privilegiat, garantându-și-l cu activele proprietății de statizate. De fapt, este vorba, într-adevăr, de o transformare radicală, dar care nu a condus la creștere economică, nici la schimbări democratice, ci, din contra, a consolidat cu mult puterea celor mai „descurcări” și lipsiți de principii reprezentanți ai sistemului administrativ de comandă, dar deja în formatul democrației dirijate, care se naște, în condițiile reîmpărțirii proprietăților, prăbușirii economice totale și pauperizării generale.

Anume ei, reprezentanții tipici ai sistemului perimat, au devenit o întruchipare a aceluia rău, care era propriu socialismului administrativ de comandă și care, de fapt, nu avea nimic în comun cu socialismul ca atare. Anume ei au fost, sînt și rămîn a fi principalii noștri oponenți politici, cu care vom mai avea de luptat cu toată tenacitatea.

### **3. Noile orizonturi și noile obiective**

Conștientizînd toate aceste realități, noi, în același timp, vedem, simțim, înțelegem că noul secol devine un fel de prolog al unei alte epoci, al unei alte politici, al unui alt mod de percepere a viitorului.

Noi vedem cît de efemer s-a dovedit a fi triumful ideilor liberalismului absolut, care neagă solidaritatea și responsabilitatea societății pentru personalitate, pentru dezvoltarea și realizarea ei. Noi vedem cîte nenorociri a adus restaurarea politicii și practicii intoleranței naționale, mai cu seamă în țările Europei de Est, în Balcani și în spațiul postsovietic. Noi vedem cît de primitivă se dovedește a fi politica unor mișcări de stînga și de centru-stînga, care încearcă, în unele cazuri cu mai mult sau mai puțin succes, să reacționeze la problemele sociale ce apar, dar care au renunțat nu numai la reconsiderarea cardinală a căilor dezvoltării sociale, ci chiar și la încercările de a conștientiza în mod global această dezvoltare.

Cu cîntarul istoriei au fost deja cuantificate pierderile umane, morale și cele culturale nu numai din timpurile comunismului sovietic, dar și cele din epoca capitalismului nomenclaturist-oligarhic ce s-a instaurat și din războaiele naționaliste care îi sînt proprii. S-a constatat că aceste pierderi sînt comparabile. Important este, însă, că sînt comparabile nu numai pierderile. Astăzi este deja clar că nenumăratele victime ale epocii sovietice nu sînt o consecință directă a dezvoltării ideilor socialiste și comuniste. Astăzi este deja clar că nenumăratele victime ale epocii anticomuniste imediat următoare nu sînt nici ele o consecință a dezvoltării ideilor democrației, deschiderii și toleranței. Însușindu-ne învățămintele deosebit de dure ale trecutului, noi nu putem să nu recunoaștem că principala problemă a practicii comuniste au constituit-o nu ideile umaniste ale egalității, echității, nu politica socială promovată, ci lipsa democrației, lipsa încrederii în capacitatea omului de a adopta decizii și de a răspunde public pentru ele. Analizînd experiența trăită în ultimii 15 ani, noi înțelegem că marile nenorociri, care s-au abătut asupra țărilor postsovietice, nu sînt un rezultat al

aparitiei pluripartidismului, al aparitiei posibilității garantate de lege de a-ți realiza dreptul de a alege în condiții de libertate. Toate acestea sînt o urmare a faptului că în societate, sub paravanul libertăților civice, s-a instaurat sistemul dominației nomenclaturist-oligarhice, care i-a privat pe cetățeni de garanții sigure privind dezvoltarea socială.

Victoria impresionantă a comuniștilor moldoveni în alegerile parlamentare democratice din anii 2001 și 2005, rafalele sporadice ale revoluțiilor de catifea, ce au avut loc într-o serie de țări postsovietice ca urmare a tendinței crescînde a oamenilor de a îmbina lupta pentru transformări sociale cu cea pentru drepturi civile, pentru controlul societății asupra puterii – toate acestea au constituit primele simptome ale unor schimbări dinamice ce se produc în conștiința politică a maselor.

A devenit absolut clar că un viitor optimist au doar forțele pentru care democrația și echitatea socială constituie principalele construcții portante ale programelor lor politice, pentru care cea dintîi este imposibilă fără cea de-a doua, iar aceasta din urmă o presupune și pe prima. **Omul modern tinde să trăiască într-o societate în care să existe și belșug, și echitate, și libertate. Și moștenirea noastră – moștenirea comuniștilor, și datoria noastră politică, și concepția noastră umanistă înnoită ne cer să contribuim destoinic la lupta ce se duce anume pentru o asemenea societate.**

### III. CONTEMPORANEITATEA ȘI NOILE CONTRADICȚII ALE TIMPULUI

#### 1. Polurile civilizației moderne

Sfîrșitul secolului trecut și începutul acestui secol au fost pentru omenire perioada consolidării definitive a unor tendințe globale principal noi în dezvoltarea socială și economică.

În primul rînd, șirul neînterupt de revoluții tehnologice și informaționale au format o civilizație globală bipolară. Unul din polurile acestei civilizații este reprezentat de lumea unei înalte mobilități și a unui nivel nemaivăzut de dezvoltare a tehnologiilor și comunicațiilor, de lumea fluxurilor financiare și investiționale dinamice, a schimbărilor rapide în structurile și valorile sociale. Nucleul acestei lumi îl constituie cele mai bogate țări postindustriale, care astăzi dau tonul tuturor acestor schimbări.

În al doilea rînd, noi vedem că la polul opus se află cea mai mare parte a omenirii, care trăiește în cele mai sărace țări din lumile a doua și a treia. Pentru aceste țări sînt caracteristice atît orientarea timidă (adesea „silită” și de multe ori reversibilă) spre valorile dezvoltării postindustriale, cît și neacceptarea totală a acestei căi. Neacceptarea se exprimă tot mai mult prin tendința spre autoizolare, spre impunerea modelelor de capitalism corupt, care exploatează în mod prădalnic resursele naturale și sociale și care cultivă diferite doctrine fanteziste despre măreția trecută sau cea viitoare.

Aceste „extreme” ale dezvoltării social-politice nu fac, practic, nici un pas solidar, pentru a se apropia una de alta. Elitele economico-financiare și politice din țările postindustriale înclină fie spre expansiunea brutală a propriilor instituții în țările lumii a doua și a treia, în special spre o expansiune care nu cadrează nici cu mentalitatea, nici cu particularitățile culturale ale acestor țări, fie spre autoizolarea lor efectivă de problemele cu care se confruntă marea majoritate a omenirii. Aceste acțiuni și această poziție ale statelor avansate sînt folosite abil în scopurile lor politice de regimurile antipopulare dintr-o serie de țări ale lumii a doua și a treia: acestea redirectionează cu ușurință nemulțumirea crescîndă din țările lor din albia protestului social firesc în albia „răzbunării civilizate” pe Occident, justificînd prin această „răzbunare” crearea unor sisteme politice autoritare. Este evidentă comunitatea intereselor elitelor financiar-economice din întreaga lume – eschivarea de la problemele dezvoltării sociale de lungă durată, crearea unei atmosfere de neîncredere reciprocă, dezbinarea popoarelor și a culturilor, făcîndu-le să se confrunte în lupta pentru niște valori false.

Această dualitate periculoasă, care amenință cu o catastrofă, a dezvoltării lumii contemporane începe a fi conștientizată tot mai serios la nivelul convenit al responsabilității intelectuale și politice. Lumea devine tot mai receptivă față de ideile a căror realizare ar putea preveni adîncirea prăpastiei dintre polurile existente ale dezvoltării, ar putea opri „războiul rece” al civilizațiilor, a cărui intensitate crește pe zi ce trece. Lumea se află în căutarea unor idealuri umaniste de natură să unească eforturile țărilor avansate cu eforturile popoarelor din restul lumii într-o singură energie a eliberării, într-o unică **strategie supranațională și laică** a dezvoltării de mai departe a civilizației. Anume în aceste condiții sînt actuale mai mult ca oricînd reperele de bază ale comuniștilor – devotamentul față de scopurile eliberării sociale, analiza științifică critică și internaționalismul. Numai pe fundamentul sigur al acestor repere poate fi construită o nouă viziune asupra perspectivelor globale și creat un sistem adecvat de acțiuni politice solidare.

## 2. În avanscenă – proletariatul cunoștințelor

Este deja destul de evident și indiscutabil faptul că în țările avansate se schimbă în mod principial raporturile antagoniste clasice de proprietate, caracteristice capitalismului perioadelor istorice revolute. Proprietatea, care se prezintă tot mai mult sub forma unor cunoștințe, abilități și tehnologii cu caracter de unicat, începe să se caracterizeze prin creșterea continuă a inseparabilității ei față de om. Structura socială devine tot mai complicată. De rînd cu contradicțiile globale ce mai persistă dintre muncă și capital și care conferă exploatații forme mai subtile, adesea mai ascunse, se acutizează simțitor contradicțiile dintre știință și putere. Însăși știința devine principala forță de producție, ceea ce înseamnă că se impune o reevaluare critică a vechilor postulate cu privire la rolul istoric al proletariatului industrial ca principala forță motrice și chiar ca unica forță a transformărilor socialiste globale.

În societatea informațională, în societatea tehnologiilor de vîrf, care vine să ia locul societății industriale, cunoștințele își schimbă principal natura și rolul. Folosind terminologia marxistă, putem spune că cunoașterea devine factorul central al activității sociale: cel care posedă cunoștințe deține și puterea, iar cel căruia nu îi ajung cunoștințe, îi revin inevitabil roluri secunde. Acest adevăr obiectiv, confirmat întru totul de experiența dezvoltării civilizației mondiale din ultimele decenii, a stat la baza apariției unei noi calități a activității sociale. Are loc strîmtorarea activităților de muncă de masă, stereotipizate, la periferia producției sociale. În orice ramură a economiei, în orice sferă semnificativă a activității sociale – de la agricultură la sfera tehnologiilor de vîrf – apare cererea masivă de un alt tip de forță de muncă, de o forță de muncă care se caracterizează prin capacitatea de a lua decizii creative, prin universalitatea abilităților și prin un înalt nivel de instruire.

**În aceste condiții, în avanscena politică iese pretutindeni o clasă socială principal nouă – proletariatul cunoștințelor.** La fel ca și clasa muncitoare din industrie la timpul său, proletariatul de azi al cunoștințelor devine, tot mai sigur, purtătorul noilor transformări sociale importante, care au o perspectivă istorică certă. Reprezentanții acestei armate de milioane și milioane de oameni sînt în jurul nostru. Este savantul, care deschide noi și noi orizonturi în domeniul său de activitate. Este managerul, care caută să dirijeze pe nou un proces sau altul. Este inginerul și muncitorul, care țin pasul cu progresul în unitatea lor de producție. Este țăranul, care cultivă pe terenul său noi soiuri de culturi agricole sau aplică noi asolamente. Este profesorul, care acumulează noi cunoștințe și le transmite elevilor. Este medicul, care folosește metode avansate în domeniul ocrotirii sănătății ș.a.m.d. Adică, proletari ai cunoștințelor sînt toți cei care, într-un fel sau altul, participă activ la progresul social, sînt orientați statornic spre crearea și promovarea unor valori moderne. Sînt toți cei care pot să creeze noi relații sociale în domeniul economic, tehnico-științific și umanistic, se pot autoorganiza, își pot realiza și apăra drepturile.

Această categorie socială principal nouă este motivată nu atît de intenții de îmbogățire și de necesități materiale, cît de scopuri legate de realizarea sa. Principalul ei mijloc de producție, intelectul, este inseparabil de posesorul lui. Produsul activității lui, mărfurile și serviciile, poate fi vîndut pe piață. El, însă, se reproduce întotdeauna neîntîrziat. Din această cauză, proletariatul cunoștințelor, în epoca „consumului generalizat”, creează deja, de fapt, nu bunuri, ci valori, și actualul sistem de piață, deocamdată, doar din inerție nu este depășit de această stare de lucruri paradoxală și care are foarte puțin în comun cu relațiile de piață.

Anume armata „proletarilor cunoștințelor” înaintează cele mai mari pretenții față de statul modern, anume ea este cea mai interesată în edificarea și consolidarea statului, care nu pur și simplu este nevoit să suporte anumite cheltuieli sociale, dar care trebuie, în primul rînd, să-și îndeplinească funcțiile legate de efectuarea unor investiții sociale crescînde în om, adică în învățămînt, în știință, în sănătate. Este din ce în ce mai evident faptul că fără aceste funcții

importante societatea nu mai poate să se reproducă nici pe sine, după cum nu poate reproduce nici nivelul corespunzător al valorilor. Anume noul proletariat al cunoștințelor înaintează cele mai înalte exigențe față de nivelul și calitatea dezvoltării instituțiilor democratice capabile să asigure un control eficient al societății asupra a înseși obiectivelor dezvoltării globale.

În țările postindustriale această clasă nouă este de fapt „locomotiva” tuturor schimbărilor pozitive, care îi scoate din hăul prăbușirii sociale pe muncitorii agricoli și pe cei industriali, aceștia dispunând de posibilitățile din ce în ce mai puține pentru a desfășura de sine stătător o luptă politică competentă. În țările lumii a doua și a treia, ea intră în conflict atât cu birocrăția națională, cât și cu clanurile oligarhice care parazitează pe renta naturală sau pe proprietatea deetatizată. Această clasă socială, pe de o parte, conferă integritate întregii verticale a relațiilor sociale de jos pînă sus, iar pe de altă parte – unește lumile și civilizațiile prin caracterul obiectiv comun ale revendicărilor sociale, politice și umanitare pe care le formulează.

### **3. Metamorfoza problemei proprietății**

Acesta este unul din cele mai principiale momente în aprecierea contemporană a dezvoltării proceselor sociale și politice mondiale, care ne prezintă pe nou și perspectivele practicii noastre politice, și orizonturile teoriei noastre în continuă dezvoltare. Toată perioada anterioară a istoriei de un secol și jumătate a fost timpul în care principalul nucleu al polemicii sociale și politice l-a constituit problema proprietății și, implicit, problema legăturii inevitabile a proprietății private cu asuprașirea și exploatarea sau, din contra, cea a socializării – cu eliberarea de exploatare. Astăzi există toate temeiurile să afirmăm că în această formă problema în cauză își pierde sensul.

Noi ținem minte cum analiza marxistă, obiectivă și profundă, încă în secolul XIX, a scos în vileag asemenea tare determinate istoric ale proprietății private, pe care nu le-au putut invalida întru totul nici teoreticienii liberali, nici însăși istoria. În același timp, noi ne-am convins și de faptul că proprietatea publică generalizată nu numai că nu înlătură contradicțiile sociale, ci, din contra, le generează într-o nouă formă. Mai mult decît atât, noi știm că dispunerea monopolist-politică de resursele proprietății publice, conduce, practic, inevitabil la apariția unei clase dominante corespunzătoare, clasa birocrăției de stat, și a unor noi forme de asuprașire. Noi ne-am convins, din experiența recentă, și de faptul că proprietatea deetatizată, fiind transformată în proprietate privată, nu a început „să lucreze” mai eficient, ci doar a restaurat în spațiul postsovietic cele mai sinistre specimene ale capitalismului crestomatic.

Putem afirma că, într-un fel, s-a produs o anumită demonetizare a problemei proprietății. Dar nu lipsa de perspectivă economică discreditează proprietatea publică, căci există numeroase exemple cînd anume concentrarea capitalului de stat pe direcțiile strategice de dezvoltare a condus la progres și modernizare. Nu numai caracterul exploatator al proprietății private

discreditează acest element de bază al relațiilor, căci în lumea contemporană există multe exemple când, în condițiile funcționării raționale a proprietății private, societatea asigură un nivel de echitate socială nu mai mic decât în țările socialismului. Și aceeași economie de piață constituie un model concludent de progres continuu, în cazul în care societatea stabilește în mod democratic și controlează principalele ei obiective: eficacitatea, bunăstarea generală, libertatea opțiunii. Se impune tot mai evident următoarea concluzie: **importante sînt nu atît formele concrete de proprietate, cît formele motivării sociale a celor care gestionează, dispun și dețin proprietatea.** Putem spune și mai concret: totul depinde de faptul care sînt scopurile recunoscute de societate ale dezvoltării, cum are loc redistribuirea finală a venitului național, care sînt mecanismele controlului întregii societăți asupra puterii. Astăzi, problema proprietății nu este o problemă ce ține de *posesiei*, ci o problemă ce ține de *dirijarea stimulentei dezvoltării*, nu este o problemă ce privește *controlul asupra surselor* activității de întreprinzător, ci o problemă ce vizează mecanismele civile *de control asupra rezultatelor acestei activități*.

**Anume din această cauză, noi, actualii comuniști, considerăm că socializarea se realizează acum nu prin politica de redistribuire a mijloacelor de producție, ci prin lupta pentru investiții în capitalul social, investiții ce permit crearea și reproducerea unor condiții egale pentru dezvoltarea personalității. În prezent, pentru noi, lupta democratică pentru putere nu înseamnă lupta pentru controlul asupra proprietății, ci lupta pentru utilizarea a noi și noi stimulente de natură să conducă la dezvoltarea întregii societăți.** Responsabilitatea politicilor și a politicienilor actuali constă astăzi în a înainta, pas cu pas, anume în această direcție. Și toate acestea deja nu mai sînt „doar bune intenții cu care este pavat drumul ce duce în iad”. Ele constituie unicul principiu posibil de dezvoltare, a cărui alternativă este însăși pieirea civilizației umane. Să răspundă cu competență la această provocare globală nu este doar o datorie a comuniștilor de astăzi. Aceasta este o misiune istorică a noastră.

\* \* \*

Acestea sînt, în fond, trăsăturile esențiale ale acelui tablou al lumii care se vede prin prisma concepției noastre înnoite despre lume. **Acesta este nucleul conceptual al programului nostru politic, care determină și autoidentificarea noastră, și atitudinea noastră față de realitatea contemporană.** Anume de acest tablou noi, comuniștii moldoveni, uneori instinctiv, dar de cele mai multe ori absolut conștient, ne ghidăm atunci, în 2001, când am ajuns la putere. Este de menționat că aceasta a fost prima și unica victorie parlamentară a comuniștilor în întreaga istorie a mișcării comuniste din Europa. A doua oară, am reușit să raportăm victoria tot noi, dar deja patru ani mai tîrziu. Această nouă victorie a fost, în multe privințe, determinată de realizarea practică a principalelor concluzii ce rezultă din această concepție despre lume. Noi am reușit să demonstrăm că politic investițiilor sociale nu este

populism, nu este o pomană sau o „cîrpire a găurilor”, ci un mecanism real și eficient al progresului sistemic al țării și societății. Noi am reușit să demonstrăm că dezvoltarea instituțiilor democratice este instrumentul de bază al luptei pentru interesele întregii societăți. Noi am reușit să demonstrăm că stimularea activității investiționale și de întreprinzător este parte componentă organică a politicii sociale. Noi am reușit să demonstrăm că doar deschiderea pentru integrare, polietnismul și libertățile civice oferă poporului țării noastre șanse reale pentru dezvoltarea sa postindustrială.

#### **IV. STRATEGIA FĂURIRII. MODELUL MOLDOVENESC**

##### **1. De la criză la stabilizare. Experiența aflării la guvernare a PCRM**

Republica Moldova era, pînă în anul 2001, o adevărată zonă a dezastrului social. În cei 10 ani premergători, țara a fost realmente dezindustrializată: cea mai mare parte a întreprinderilor industriale a fost nu doar privatizată de elita politico-statală de atunci, ci și eliminată din viața economică. Împroprietărirea țăranilor cu pămînt a fost însoțită de distrugerea marilor producții de marfă și de restaurarea în sfera agrară a celui mai primitiv schimb în natură. Legislația, în ansamblul său, avea un caracter represiv. Povara fiscală și presiunea puternică exercitată de birocrăția coruptă îi privau pe întreprinzătorii moldoveni și pe cei străini de orice stimulente pentru desfășurarea de activități economice în Moldova. Șomajul total în orașe și sate, politica socială antiumană, neplata pe parcursul mai multor luni a pensiilor, a salariilor și a burselor, alocațiile mizere pentru sfera științei, învățămîntului, ocrotirii sănătății și culturii au dus la scăderea drastică a nivelului de trai în țară, la exodul populației, la emigrarea în masă a oamenilor muncii și la depopulare. Situația era agravată de politica nesistemică a autorităților în sfera relațiilor interetnice, de indiferența totală față de sarcinile consolidării interetnice a cetățenilor. Pe fundalul conflictului transnistrean, înghețat de fapt, aveau loc procese de concreștere coruptă a elitelor politice din Transnistria și din cealaltă parte, de bază, a Moldovei, autoritățile legale dînd dovadă de apatie absolută față de însuși posibilitatea unificării eficiente și pașnice a statului. Sporirea aparatului birocratic de nouă ori, pe de o parte, și restabilirea instituțiilor preindustriale de clan, pe de altă parte, au condus la formarea în Moldova a unei originale clase dominante și a modelului semifeudal corespunzător de dominație, drapat cu lozinci ale liberalismului de piață, împărtășite formal, și cu demagogie pseudodemocratică. Țara s-a autoizolat de procesele integraționiste din Europa, autoritățile sabotau cooperarea eficientă în cadrul unor procese integraționiste din spațiul postsovietic. Moldova a intrat în secolul XXI ca cel mai sărac stat din Europa, ca țară divizată, lipsită de orice identitate și de speranțe de viitor.

În februarie 2001, în urma alegerilor parlamentare, la putere în țară a venit Partidul Comuniștilor. După amploarea victoriei și a accesului la pîrghiile administrative ale țării, practic, la toate, această victorie a fost un fel de

*revoluție de catifea*. Din 101 mandate parlamentare comuniștii au obținut 71. O asemenea victorie reclama acțiuni energice din partea comuniștilor în vederea ieșirii din criza sistemică. Într-un anumit sens, a fost vorba de primul test din Europa al capacității comuniștilor nu numai de a formula critici politice sistemice, nu numai de a ridica cele mai acute probleme, ci și de a rezolva probleme de importanță națională, purtând întreaga răspundere politică în fața societății.

Din capul locului, comuniștii moldoveni au optat pentru **trei principii fundamentale** în politica lor de revigorare a societății, a economiei și a statului. **În primul rînd**, chiar din primele zile, s-a stabilit clar și univoc că unica resursă pentru transformări de care dispune puterea și care, la rîndul ei, necesită a fi reprodusă, este resursa socială, mai exact – potențialul uman al țării. **În al doilea rînd**, tot din primele zile, comuniștii au declarat clar și univoc că va fi asigurată protecția juridică necondiționată a tuturor tipurilor legale de proprietate și că ea intenționează să încurajeze legalizarea și dezvoltarea lor. **În al treilea rînd**, deja după cîteva luni de guvernare, puterea s-a edificat cum nu se poate mai bine asupra simpatiilor sale de clasă, conștientizînd clar caracterul păgubos al contradicției și confruntării apărute între interesele birocrăției conservatoare de stat, pe de o parte, și ale întregii societăți, pe de altă parte.

Timpul a confirmat justetea strategiei și tacticii alese de PCRM nu numai sub forma unei noi victorii a PCRM în alegerile parlamentare din 2005, dar și prin schimbarea radicală a întregii situații social-economice din țară, a situației internaționale a Moldovei, a dezvoltării ei sociale și statale. Generalizînd experiența, deocamdată unică, a practicii noastre statal-politice, este necesar să tragem o serie de concluzii principiale, ce caracterizează principalele direcții strategice ale tuturor transformărilor.

Anume politica socială activă – majorarea în repetate rînduri a salariilor, a pensiilor și burselor – a pus bazele revigorării economice generale a Republicii Moldova. În pofida criticii oponenților, a acuzațiilor de populism, pe care ni le aduceau, anume caracterul prioritar al acestei politici a condus la creșterea bruscă a cererii solvabile, a servit drept mecanism de relansare a economiei. Deja în toți următorii ani, în pofida condițiilor politice și economice externe, uneori extrem de complicate, economia Moldovei a înregistrat o creștere stabilă.

Noi am demonstrat că reformele de piață pot fi realizate cu adevărat doar dînd dovadă de responsabilitate socială față de cei care de fapt și constituie această piață, fie că e vorba de piața internă de consum, de piața forței de muncă etc. Noi am demonstrat că reformele de piață se pot solda cu succes doar în cazul în care scopul reformelor este bunăstarea întregului popor, dar nu a unei elite restrînse. Anume astfel formulînd problema, s-au realizat reformele în sistemul ocrotirii sănătății și s-a implementat asigurarea obligatorie în medicină. Pornind de la acest mod de abordare a problemei, a fost înfăptuită reforma științei și a sferei inovațiilor, a sistemului de informatizare a societății, de protecție a proprietății intelectuale, reformă ce nu are precedent în spațiul postsovietic.

Începînd cu anul 2001, s-a dus o adevărată luptă pentru decriminalizarea și debirocratizarea economiei, pentru promovarea politicii de diminuare a poverii fiscale și de creare a unor stimulente sistemice pentru activitatea de inovare și de antreprenoriat în societate. Reducerea continuă a atribuțiilor permisiv-prohibitive ale birocrăției de stat, reforma și reducerea cadrelor în sistemul puterii executive, abrogarea pe cale legislativă a mii de regulamente, care creau teren favorabil pentru diferite tranzacții de corupție, introducerea înregistrării agenților economici „la un singur ghișeu”, reducerea radicală a listei genurilor licențiate de activități antreprenoriale, diminuarea impozitului pe beneficiu de la 32 procente la zero, amnistiarea capitalului și amnistia fiscală – toate acestea au constituit nu numai un factor al creșterii economice continue, dar, totodată, au subminat serios baza economică a clasei birocraților. Paralel, în Moldova a fost anihilată complet crima organizată, economia s-a debarasat de tutela criminală a lumii interlope.

În anii aflării la guvernare, PCRM a reușit să realizeze o serie de reforme sistemice importante cu caracter democratic. Printre acestea se numără reforma administrației publice locale, reforma sistemului judiciar, reforma legislației cultelor, reforma procuraturii, demilitarizarea serviciilor speciale, reforma legislației electorale, crearea companiei publice independente de radio și televiziune și implementarea unui nou cod privind mijloacele de informare în masă. Drept instrument de cea mai mare importanță pentru modernizarea democratică și juridică a țării a fost aleasă calea modernizării europene. Nici un partid, nici o mișcare aflate pînă la noi la guvernare în Moldova nu și-au stabilit asemenea priorități. Nimeni și niciodată nu a încercat să îmbine organic valorile integrării europene cu deschiderea față de procesele integraționiste din Est.

Anume PCRM, în condițiile unor crize și unor conflicte politice interne, ce se iscau în permanență cu partidele de opoziție, pentru prima dată în spațiul postsovietic, a recurs nu la constrîngere polițienească, ci la așa instrumente cum sînt adresarea directă către societatea civilă și expertiza democratică internațională. Politica Pactului social din anii 2002-2003, consensul partidelor politice din 2005, **practica altruismului politic**: acordarea, prin lege, opoziției a controlului asupra serviciilor speciale, finanțelor publice, Comisiei Electorale Centrale, constituie o nouă etapă nu numai în dezvoltarea instituțiilor democratice în Moldova, dar și în istoria mișcării de stînga din Europa. În același context, sînt importante și acțiunile PCRM vizînd stabilizarea relațiilor interetnice în țară. Implementarea prevederilor Legii cu privire la drepturile persoanelor aparținînd minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor, ale Concepției politicii naționale și ale Legii cu privire la pluralitatea cetățeniilor, extinderea suplimentară a drepturilor autonomiei găgăuze sînt decizii de cea mai mare importanță, care au permis consolidarea resurselor etnoculturale și lingvistice dispersate, în numele realizării coeziunii civice.

Experiența aflării la guvernare a PCRM vorbește, indiscutabil, despre faptul că activizarea corectă a resurselor sociale, culturale și cetățenești,

stimularea lor competentă asigură obținerea de efecte economice chiar și în condițiile aplicării acțiunilor de revigorare și anticriză, nemaivorbind de eficiența utilizării acestor instrumente în condiții mai favorabile, de stabilitate socială și economică.

Experiența aflării la guvernare a PCRM demonstrează că anume partidele de stînga pot promova reforme de piață cu adevărat consecvente, că liberalismul economic al celor de stînga este realmente un instrument de extindere a libertăților economice, dar nu al pauperizării în masă și al degradării sociale.

Experiența aflării la guvernare a PCRM demonstrează că anume un partid de stînga este capabil să fie generatorul unor reforme democratice în societate, să fie promotorul efectiv al valorilor transparenței, internaționalismului și coeziunii civice.

Așadar, pe baza propriei experiențe, noi putem afirma cu toată certitudinea că comuniștii actuali, în calitatea lor de organizație politică, sînt capabili să conducă eficient statul, sînt capabili să promoveze o politică de succes, bazată, înainte de toate, pe reperele fundamentale ale ideologiei noastre înnoite. **În cazul Moldovei și al problemelor ei, aceste repere și-au găsit expresia concretă în cinci sarcini programatice, a căror realizare poate să confere țării și societății o calitate principial nouă.** Anume aceste sarcini și constituie strategia partidului nostru pentru perspectiva imediată.

## 2. Cele cinci sarcini ale comuniștilor moldoveni

Perioada stabilizării s-a încheiat. Societatea, economia și cultura Republicii Moldova au nevoie de o dinamică calitativ nouă. Devine tot mai evident faptul că sistemul actualelor provocări politice și economice externe este de așa natură încît reclamă din partea Moldovei, din partea economiei, din partea sferei sociale și din partea societății civile un nivel calitativ nou de fiabilitate. Orice încercare de a frîna într-un fel sau altul atingerea acestui nivel, de a amîna modernizarea țării, înseamnă să punem sub semnul incertitudinii însași posibilitatea existenței pe mai departe a statului independent moldovenesc.

Un răspuns adecvat la asemenea provocări îl poate constitui numai atingerea ireversibilă de către Republica Moldova a unui înalt nivel de competitivitate socială, economică și politică. Republica Moldova nu mai are dreptul „să fie ca toți ceilalți”. În cazul nostru, „să fim ca toți ceilalți” înseamnă nu pur și simplu să rămînem în urmă pentru vecie, ci pieirea. Într-un anumit sens, Republica Moldova trebuie să fie, pentru cetățenii săi, **cea mai bună țară dintre toate țările**. Numai o atare abordare a situației, responsabilă și, totodată, ambițioasă, poate constitui mobilul real al modernizării efective și de profunzime a Republicii Moldova.

**Principala sarcină a PCRM în modernizarea Republicii Moldova o constituie trecerea hotărîită de la economia agrară și de la capitalismul birocratic-nomenclaturist la societatea postindustrială, bazată pe**

**cunoștințe, pe competență, pe tehnologii, pe un înalt nivel al calității vieții și al culturii democratice.**

**Prima sarcină** pe această cale o constituie promovarea politicii investițiilor sociale crescînde și edificarea unui stat social.

PCRM va milita pentru realizarea neabătută în practică a principiilor echității sociale și *egalității condițiilor* de dezvoltare pentru toate categoriile de populație.

Aceasta înseamnă nu numai edificarea unui sistem eficient de protecție socială, dar și asigurarea efectivă a unui nivel principal nou al calității vieții. PCRM consideră că nivelul mediu al salariului și al pensiilor în Moldova trebuie să fie întotdeauna mai înalt decît în țările vecine. Astăzi este evident faptul că numai în aceste condiții sînt posibile nu numai reproducerea dinamică a forței de muncă calificate, completarea acestora și asigurarea ei cu locuri de muncă, dar și păstrarea potențialului cetățenesc al țării.

Aceasta înseamnă că accesul la asistență medicală calificată nu trebuie să depindă de nivelul veniturilor. Sistemul de sănătate trebuie să funcționeze ca o tehnologie eficientă, orientată spre sporirea nivelului sănătății, natalității și duratei vieții tuturor cetățenilor Republicii Moldova.

Aceasta înseamnă că posibilitatea de a obține studii medii și superioare fără plată trebuie să fie garantată, la modul practic, de către stat. Iar însuși instruirea, calitatea și structura ei, trebuie să corespundă într-o măsură cît mai mare spectrului necesităților sociale, economice și culturale ale cetățenilor.

Aceasta înseamnă că pentru realizarea într-o măsură cît mai mare a necesităților culturale crescînde și a inițiativelor creatoare, în Republica Moldova trebuie să fie create stimulente fiabile, durabile și eficiente. Numai cetățenii cu inițiativă, cu spirit creator, care își însușesc efectiv întreaga diversitate a experienței culturale a civilizației umane, pot constitui resursa unei modernizări dinamice.

Ocrotirea sănătății, învățămîntul, dezvoltarea culturală trebuie să devină în Republica Moldova sfere prioritare pentru investiții și pentru transformări sistemice. Rolul și responsabilitatea statului constau în a garanta sub toate aspectele promovarea unei asemenea politici. Acest imperativ constituie esența ideologiei și practicii politice și social-economice a PCRM.

**A doua sarcină** constă în crearea unui climat de afaceri favorabil și în afirmarea unei economii deschise, orientate spre inovare. Numai o asemenea economie poate asigura nivelul înalt al standardelor sociale și poate susține dezvoltarea reală a libertăților cetățenești.

PCRM este conștient de faptul că niciodată pînă acum sarcina formării unei economii de piață dezvoltate și a ameliorării climatului de afaceri n-a fost corelată la modul direct cu obiectivele dezvoltării sociale. Niciodată pînă acum politica reformelor nu prevedea obligativitatea și realizarea sincronizată a unor obiective interdependente – cel al investiției sociale active și cel al creării de stimulente pentru manifestarea spiritului de inițiativă în sfera afacerilor. Unitatea acestor sarcini impune înfăptuirea unor reforme de tip nou, în procesul cărora

dezvoltarea libertăților sociale și a libertăților economice se condiționează reciproc.

PCRM își vede sarcina nu numai în a promova reforme liberale consecvente, orientate social, vizînd extinderea libertăților economice. PCRM consideră că avantajele regionale potențiale ale climatului investițional din Republica Moldova trebuie să dobîndească, pe termen lung, un caracter oarecum exclusiv. Economia moldovenească trebuie să fie deschisă și Occidentului, și Răsăritului, transformîndu-se într-o rampă pentru industriile orientate spre export, în care să prevaleze ramurile scientintensive și în care să se aplice tehnologii de vîrf, bazate pe folosirea pe scară largă a forței de muncă de înaltă calificare.

PCRM este convins că, în condițiile creșterii continue a volumului producției agricole, ponderea acestui sector în cadrul economiei naționale trebuie să se reducă permanent. În agricultură trebuie să se afirme principiile bazate pe stimularea dezvoltării marii producții de mărfuri, care să folosească tehnologii competitive, ceea ce ar garanta securitatea alimentară a țării.

Dezvoltarea științei, a tehnologiilor, crearea unui climat investițional competitiv în țară și de condiții pentru atragerea pe scară cît mai largă a capitalului uman reprezintă, în opinia PCRM, baza strategiei dezvoltării economice.

**A treia sarcină a PCRM** o constituie formarea unei democrații eșalonate.

Practica noastră politică a demonstrat în mod convingător că numai un sistem dezvoltat și multilateral de control al societății asupra puterii poate fi cheazășia realizării intereselor naționale, ireversibilității cursului politic ales.

PCRM consideră că democrația europeană modernă, la baza căreia stau multe realizări ale colegilor și tovarășilor noștri de idei din partidele de stînga din Europa, este sistemul de principii și instituții politice ce se dezvoltă cel mai dinamic în lume. Anume de aceea pentru noi, comuniștii moldoveni, integrarea europeană și formarea unui sistem democratic dezvoltat, adînc eșalonat, nu este atît o problemă ce ține de aderarea noastră la Uniunea Europeană, cît, într-o măsură mai mare, o problemă ce ține de opțiunea noastră politică internă, care presupune modernizarea cardinală a sistemului de drept, edificarea unei societăți ce se autodezvoltă, asigurată contra presiunilor clanurilor nomenclaturiste semifeudale.

Însă sarcinile edificării unei democrații eșalonate în Moldova nu se rezumă nici pe departe la problemele sus-menționate. Ținînd seama de specificul țării noastre, aceste sarcini sînt completate în mod organic de necesitatea edificării unei societăți polietnice armonioase, bazate pe o diversitate lingvistică și etnoculturală dezvoltată. Numai formarea consecventă a unei națiuni polietnice civice, aprofundarea bilingvismului și a toleranței interetnice îi va permite Moldovei nu numai să-și păstreze identitatea unică, dar și să devină, într-un anumit sens, un model de relații între națiuni, limbi și culturi.

În procesul edificării unei democrații funcționale de tip european, pentru PCRM este deosebit de important ca spiritul creației sociale active, practica

luptei permanente pentru libertăți politice, sociale și culturale să dobândească repere temeinice în însăși societate. Numai o societate civilă dezvoltată, numai inițiativele acesteia, numai larga ei autonomie și imunitatea ei pot constitui un factor al dezvoltării democratice ireversibile a Republicii Moldova.

PCRM își vede misiunea în a crea un sistem de stimulente pentru dezvoltarea unei responsabilități civice cât mai mari, pentru formarea unei națiuni civice moderne, pentru care valorile rezultate din realizarea dreptului la identitate, la autoafirmare și la o înaltă calitate a vieții vor conferi un sens nou și clar unor noțiuni cu valoare de simbol cum sînt noțiunile de Patrie, Țară, Patriotism.

**A patra sarcină a PCRM** este sporirea competitivității Republicii Moldova ca stat.

Debirocratizarea drastică, reducerea atribuțiilor și a împuternicirilor funcționarilor, crearea de impedimente reale pentru dezvoltarea corupției politice și economice cu sporirea, concomitentă, a exigențelor față de calitatea și profesionalismul aparatului de stat – iată care este strategia sistemică și revoluționară a PCRM.

Statul nu trebuie să fie o proprietate a funcționarului, el trebuie să fie o proprietate a întregii societăți.

Schimbarea nivelului culturii administrative, sporirea nivelului de competență a administrației publice, corespunderea ei provocărilor cu care se confruntă astăzi țara – iată care este una din principalele condiții ale competitivității statului moldovenesc.

**A cincea sarcină a PCRM** o constituie adoptarea pe termen lung a principiilor fundamentale ale securității Republicii Moldova: neutralitatea permanentă; integritatea teritorială și deschiderea pentru integrare.

PCRM nu vede motive pentru participarea Republicii Moldova la vreun bloc militar, considerînd blocurile militare drept niște anacronisme ce contravin valorilor civilizației moderne, drept un instrument folosit pentru reprimarea libertății, dar nu pentru afirmarea democrației și securității. În acest sens, PCRM va acționa în vederea diminuării treptate și eşalonate a componentei militare a tuturor programelor statale și naționale și va proceda la edificarea unui stat demilitarizat.

PCRM consideră reglementarea problemei transnistrene și restabilirea integrității teritoriale a țării o sarcină excepțională a întregii societăți moldovenești, una din principalele garanții ale viabilității statalității noastre. Noi sîntem convinși că această problemă poate fi soluționată numai prin consolidarea încrederii și solidarității civice, prin oferirea unei perspective comune pentru întreaga națiune.

PCRM este convins că numai deschiderea pentru integrare, că numai capacitatea de a depăși fantomele închistării și șabloanele unei politici externe cu un singur vector îi vor permite Republicii Moldova să propună o perspectivă cu adevărat valoroasă pentru toți cetățenii săi, să asigure coeziunea civică și o nouă calitate a securității. Noi pornim de la faptul că în Europa unită a

națiunilor și a țărilor Republica Moldova trebuie să intre deja în calitate de stat reunificat, integru din punct de vedere teritorial, cu o economie dezvoltată și cu un nivel de trai înalt.

**Un stat social și competitiv, o țară cu o economie deschisă, orientată spre inovare, o societate a democrației dezvoltate cu un înalt nivel de securitate – iată care sînt principalele obiective ale Partidului Comuniștilor. Realizarea lor nu este o utopie. Faptul că aceste obiective se află în interdependență reciprocă reprezintă una din principalele premise ale realizării lor practice.**

## V. PCRM – PARTID DE STÎNGA DE TIP NOU

Comuniștii moldoveni au trecut „examenul puterii”. Mai mult decît atît, însăși practica politică din ultimii ani a servit drept motiv pentru efectuarea unor reorganizări serioase în cadrul partidului, pentru operarea de modificări în strategia și în reperele sale conceptuale. PCRM nu este numai singurul partid comunist din Europa aflat la putere. El este unicul partid de stînga din spațiul CSI care a învins de două ori în cadrul alegerilor parlamentare. Și aceasta reclamă o analiză serioasă, o evaluare responsabilă a priorităților construcției noastre de partid de mai departe. Principala prioritate o constituie faptul că **PCRM este chemat să fie permanent o organizație politică de masă capabilă să acționeze, care să poată îmbina în mod organic căutarea continuă a unor strategii politice eficiente cu munca practică de zi cu zi, întru apărarea suveranității și întru consolidarea statalității țării, întru dezvoltarea ei social-economică și spirituală în ritm devansator.**

Noi respingem categoric teoria și practica unor mișcări de stînga din spațiul postsovietic, care împărtășesc ideile izolaționismului, politici de mare putere, autoritarismului, naționalismului și separatismului. Noi constatăm cu regret că ele, de fapt, au cedat pozițiile în fața restaurării în țările lor a celor mai nedemocratice forme ale capitalismului oligarhico-statal.

Pe de altă parte, nu poate să nu ne bucure dezvoltarea cu succes a ideilor socialiste în Europa de Vest și în Europa Centrală, în țările Uniunii Europene. Europa nu este numai leagănul tradițiilor socialiste. Asume în Europa s-a păstrat legătura indisolubilă și principială dintre aceste tradiții și valorile contemporane ale democrației și libertății. Și astăzi nu poți să nu vezi că marșul triumfal al democrației europene este o consecință și a activității tenace, desfășurată timp de mai mulți ani, de către colegii noștri din partidele de stînga, pentru transpunerea în viață a ideilor internaționalismului, echității sociale și apărării drepturilor omului.

**În această situație, PCRM își vede misiunea în a asimila activ întreaga moștenire ideologică și întreaga experiență politică a comunismului și socialismului european, inclusiv pentru a fi mai competitiv decît forțele reacțiunii naționaliste și autoritarismului.** Noi sîntem partidul pentru care lupta pentru socialism este inseparabilă de lupta pentru statalitate și pentru instituții democratice eficiente. Democrația, drepturile omului sînt astăzi

părți inseparabile ale acelor înalte standarde sociale pe care tindem să le atingem, care sînt parametri comuni atît pentru calitatea vieții, cît și pentru dezvoltarea umană.

PCRM, astăzi, este partidul reformei sociale active și consecvente, ce va stimula dezvoltarea tuturor formelor de proprietate, va pune în valoare resursele inovatoare ale întregii societăți, va permite crearea unei economii stabile, bazate pe cunoștințe și pe un potențial intelectual înalt.

PCRM, astăzi, este, deocamdată, unicul partid al independenței statalității moldovenești și a poporului ei multinațional, un partid ce pledează consecvent pentru reîntregirea țării noastre.

PCRM, astăzi, este partidul care se conduce efectiv în activitatea sa practică de principiiile democrației eșalonate, care este convins că afirmarea și dezvoltarea instituțiilor democratice trebuie să aibă loc în legătură indisolubilă cu afirmarea garanțiilor și obligațiilor sociale ale statului față de societate și față de cetățeni, cu afirmarea adevăratei democrații.

PCRM, astăzi, este partidul modernizării europene, partidul care tinde să deschidă Moldova pentru restul lumii, să transforme țara și societatea în conformitate cu cele mai moderne standarde de drept, economice și sociale, lucru confirmat și de dobîndirea de către el, în 2007, a calității de membru cu drepturi depline al Partidului Stîngii Europene Unite.

PCRM, astăzi, devine un partid politic de tip nou, care tinde să continue, în noile condiții istorice, lupta pentru idealurile umaniste, pentru afirmarea demnității umane, pentru socialism.

*Chișinău – 2007*